

«Глуха» політика

Яна СТАДІЛЬНА

Без незалежної України не може бути незалежної Польщі, і без незалежної Польщі не може бути незалежної України.

Юзеф ПІЛСУДСЬКИЙ

Україна та Польща. Політика та історія. Чому виникла пауза в нинішньому політичному діалозі двох держав? Якою має бути модель примирення двох народів після трагедії минулого? Відповіді на ці та інші гострі запитання, що стосуються як минулого, так і сучасної політичної ситуації у Східній Європі шукали під час «VIII українсько-польських зустрічей» провідні експерти двох країн. Це польські політологи, дипломати, історики, науковці, до позиції яких безпосередньо дослухається тамтешня влада, та їхні українські колеги, точка зору котрих поки що може мати вплив на українську владу лише через формування громадської думки. Цей шлях, безперечно, довший, ніж перший, але, зрештою, всіх цікавить кінцевий результат. Конференція традиційно відбулася в Яремчому 25–27 вересня.

31

Почали дискусію її організатори – представники Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Варшавського університету, Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.

– Нині, на жаль, існує неприємний присмак в українсько-польських відносинах, і ми повинні про це казати, звертати увагу, – констатував ректор Прикарпатського національного університету Ігор Цепенда під час відкриття «VIII українсько-польських зустрічей». – Не випадково конференція розділена на два блоки – політику та історію, бо, незважаючи на наше прагнення запропонувати формулу «залишимо історію історикам», політики не в змозі відмовитися від того, щоб уко-

тре не зіграти на емоційних почуттях та історичному внутрішньому кодї певної частини електорату, аби здобути їхні голоси.

Наївними назвали організатори конференції мрії про те, що політики не зачіпатимуть болючі питання, дотримуватимуться табу на певні періоди історії доти, доки історики й суспільство не дійдуть до взаєморозуміння та примирення. «На жаль, не всі розуміють, наскільки це віддаляє нас від тих завдань, які нині стоять перед двома державами і двома народами. Це уповільнює темп нашої співпраці. А в сучасних умовах втрата темпу – це програв партії. І тому ми в рамках діалогу знову й знову повертаємося до питань історії, щоб мінімізу-

вати маніпуляції історичними документами. Щоб сучасна політична історія була максимально наближеною до правди», – підкреслив Ігор Цепенда.

З ним погодився директор Інституту зовнішньої політики Дипломатичної академії при МЗС України Григорій Перепелиця, який зацентрував увагу на тому, що «Київ і Варшава з великим інтересом стежать за цими зустрічами. Тому що сьогодні вони, як ніколи, важливі».

– Дискусії, які тут велися протягом попередніх семи років, були дуже бурхливими та гострими, й нинішня не стане винятком, – продовжив директор Студії Варшавського університету Ян Малицький. І був цілком правий.

Нормандський і мінський формати – не панацея

Якщо в результаті російської агресії владі Україна, то Польща опиниться на передній лінії фронту. Чи розуміють це у Варшаві? Чи бачать поляки методи впливу на своїх партнерів по Європейському Союзу, які, судячи з усього, не усвідомлюють масштабів російської загрози? З обговорення саме цих питань розпочався політичний блок конференції. Її учасники підкреслили, що нинішній рік можна назвати роком помилок в українсько-польських відносинах. Доповідачі з Польщі заявляли, що Україна видається їм не готовою до змін після виборів, які

відбулися у двох країнах. Через інформаційний вакуум про реформи і буденну дійсність, підкреслювали експерти, навіть у Польщі дедалі менше пересічних громадян підтримують Україну, бо, на жаль, її образ поляки сприймають крізь призму... російської пропаганди і ЗМІ. Крім того, польські партнери констатували, що в Києві немає політики щодо Варшави. А українська тематика, у свою чергу, може зникнути з порядку денного влади Польщі. Зокрема, йшлося про її майже повну відсутність під час останніх виборчих кампаній...

Підсумки політичної дискусії на прохання журналу «Віче» підбив її модератор – директор Інституту зовнішньої політики Дипломатичної академії при МЗС України Григорій ПЕРЕПЕЛИЦЯ.

– У ході дискусій експерти були схвильовані тим, що відбувається. І українська, і польська сторони добре розуміють масштаб загрози, яка виходить із Кремля, і, на відміну від багатьох наших європейських колег,

чітко ідентифікують рівень цієї загрози та наявні проблеми. У другій частині політичної сесії ми спільно шукали шляхи розв'язання цих проблем. І дуже слушно було заявлено, що не можна пов'язувати всі наші надії виключно з політикою США, Німеччини, Франції та ЄС. Бо всі вони мають свої інтереси у відносинах із Росією, які часто не збігаються з нашими інтересами. Їхня мета – втихомирити Путіна й відстояти, насамперед, власні інтереси, відновити бізнес-відносини з Росією. А наша мета – зупинити агресію. І в Євросоюзі саме польські колеги розуміють це, як ніхто інший. Ця зустріч дала змогу обмі-

нятися думками про те, як вплинути на Європу, щоб вона була солідарнішою щодо підтримки України. Дуже правильними є пропозиції стосовно того, що ми повинні знайти новий, загальний формат поза межами мінського і нормандського форматів. Україна і Польща мають об'єднати зусилля задля спільної безпеки. Було висунуто багато пропозицій та ідей щодо різних моделей забезпечення східної безпеки. Одна з них – Балто-Чорноморське співробітництво. Ця концепція може дати нам можливість розробляти загальну стратегію в галузі безпеки, впроваджувати програми у сфері безпеки, у сфері

обміну інформаційними ресурсами для того, щоб і польське суспільство краще нас розуміло. Від нового Президента Польщі Анджея Дуди Київ отримав позитивний сигнал про готовність підтримки, водночас Президент України Петро Порошенко орієнтується на глобальних гравців. Прогнозую, що надалі Київ приділятиме більше уваги регіональному партнерству. Голос Варшави чуять у Європі, але наскільки ЄС реагує на нього, це є велике питання. Бо розцінюють це подеколи як можливість задовольнити польські амбіції претендента на роль локомотива у східній політиці Європейського Союзу.

32

Консенсус можливий?

Історичні антагонізми є улюбленою фішкою політиків – любителів погратися з вогнем. Обов'язок сильних світу цього перед нинішнім та прийдешніми поколіннями – завести уроки історії і неповторення трагедій. Однак у сучасному світі цим обов'язком нехтують.

Української державної історичної політики поки що не простежується, констатували в ході другої частини дискусії, присвяченої польовим точкам в історії двох народів. Мовляв, вона залежить від ситуації: яка партія в Україні перемагає, та й проводить свою історичну політику. А нині, на думку деяких наших польських колег, українська влада взагалі відсторонилася від цієї теми, повністю передала її в руки Інституту національної пам'яті.

Історики двох країн марно закликали одне одного до діалогу без емоцій. З вуст экс-депутата Європарламенту Гражина Станішевська навіть пролунали слова про те, що для деяких поляків образ українця є агресивним.

– Якщо йти до примирення, то воно не повинно стосуватися тільки істориків і політиків. Ви завжди в різних окопах, по різні боки барикад. Ви повинні залучити до дебатів соціологів і соціальних психологів, бо нам усім доводиться мати справу з більшим обсягом пам'яті, ніж просто історична пам'ять, – запропонувала Гражина Станішевська.

– З польського боку існують постійні спроби політизації історії, – не

приховував очевидного **Лукasz АДАМСЬКИЙ, експерт Центру польсько-російського діалогу у Варшаві.**

– Історія викликає сильні емоції і породжує різні історичні інтерпретації, і вони досить сильно впливають на громадську думку в обох країнах та політичні рішення. Я розумію польсько-українське примирення як підвищення рівня знань про себе й про історію сусіда. А концепція, в основі якої лежить відповідальність кожного члена нації за дії своїх предків, мене не задовольняє.

На прохання журналу «Віче» Лукasz Адамський поділився своїм баченням можливої моделі примирення, до якої так і не дійшли учасники діалогу.

– Дискусія була дуже цікавою. Було кілька яскравих доповідей, але й дві-три ситуації, під час яких учасники дискусії поводитися некоректно. Однак ця розмова показала, що потрібно робити. Моя рекомендація – найперше підвищити рівень методологічних знань і дискутувати про цінності, які повинні лягти в основу того, як саме нам розповідати історію. Адже історія – це розповідь про те, що відбувалося. Можна це робити традиційно, і тоді практично немає точок порозуміння. Але можна, наприклад, подумати, яких героїв ми хочемо мати, які цінності проповідуємо, з якої точки зору розповіда-

ємо. Як історію етнічної групи, або історію нації, або держави, або регіону? Є різні підходи. І кожен із них має і переваги, і недоліки. Незалежність держави – це однозначно позитивно. Але боротьба за цю незалежність може вестися будь-якими засобами чи є якісь обмеження? Можна використовувати механізми індивідуального терору, етнічних чисток, чи ні? Крім того, потрібно вміти вести дискусію, не нав'язуючи власної думки, не ображаючи інших людей.

На запитання «Віча», чи правда, що є сучасні поляки, для яких українець є агресивним, Лукasz Адамський запевнив, що це істотне перебільшення. Мовляв, інтелектуали в Польщі цілковито проукраїнські. Однак якщо йдеться про пересічного поляка, то сприйняття залежить від регіону його проживання. Там, де збереглася жива пам'ять, там зазвичай є напруженість. Як у поляків, так і в українців.

На жаль, нині мало поляків приїжджає в Україну. Людей лякає війна, черги на кордоні. Поганий стан доріг, адже до Німеччини можна доїхати швидше. У 1990-ті приїжджали, бо не було вибору, не було такої різниці в рівні доходів і можливості працювати на Заході. А тепер є. Членство Польщі в ЄС знизило контакти пересічних поляків з Україною. І через це образ України формують лише ЗМІ. Це потрібно кардинально міняти за допомогою професійних центрів двосторонніх діалогів в обох країнах.

До нових зустрічей

Традиційно найближчим часом світ побачить стенограма цієї конференції та деякі найцікавіші експертні оцінки, подані в її рамках. Крім того, ректор Прикарпатського національного університету Ігор Цепенда та директор Студій Варшавського університету Ян Маліцький із задоволенням констатували, що до запо-

чаткованої ними вісім років тому зустрічі фахівців, які впливають на формування політики України та Польщі, інтерес зріс настільки, що виникла ідея проведення діалогу двічі на рік. Перша конференція, яку організатори жартома охрестили «Яремче-2», вже з успіхом відбулася у березні нинішнього року в польському містечку

Крижова, про що писав журнал «Віче» у квітневому номері. Наступного року в Крижовій 11–13 березня відбудеться вже друга зустріч, присвячена економічному та історичному аспектам відносин. А в Яремчому обговорити політику та історію в 2016 році зберуться уже вдев'яте.

Фото автора.